

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ГЕОГРАФІЯ)
ТА КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНА РОБОТА»

Другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальність 014 Середня освіта
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Кваліфікація: Магістр із середньої освіти
Вчитель (Географія), викладач закладу фахової передвищої,
вищої освіти, організатор краєзнавчо-туристичної роботи

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою

Центральноукраїнського

державного університету

імені Володимира Винниченка

Голова вченої ради

_____ проф. Соболев Є.Ю.

(протокол № від грудня 2023 року)

Надано чинності та введено в дію

Наказом ЦДУ ім. В. Винниченка

№ .... від.....

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ
освітньо-професійної програми

ПОГОДЖЕНО

Вченою радою факультету математики,
природничих наук та технологій

Протокол № від _____ 2023р.

Голова вченої ради _____ / Т.В. Фурсикова /.

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри природничих наук
і методик їхнього навчання

Протокол № від _____ 2023 р.

В.о. завідувача кафедри _____ / І. В. Сальник/.

РОЗРОБЛЕНО

робочою групою із оновлення освітньо-професійної
програми «Середня освіта (географія) та краєзнавчо-
туристична робота»

Гарант освітньої програми _____ Ю.Ю. Сільченко

ПЕРЕДМОВА

Освітньо-професійна програма (ОПП) є нормативним документом, який регламентує нормативні, компетентні, кваліфікаційні, організаційні, навчальні та методичні вимоги до підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти; перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення; кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми; компетентності та очікувані результати навчання, якими повинен оволодіти здобувач; форми атестації здобувачів вищої освіти; вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

Освітньо-професійна програма розроблена на основі компетентнісного підходу підготовки фахівця у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за предметною спеціальністю 014.07 Середня освіта (Географія), який отримує кваліфікацію «*Магістр із середньої освіти. Вчитель (Географія), викладач закладу фахової передвищої, вищої освіти, організатор краєзнавчо-туристичної роботи*»

Освітньо-професійну програму розробляли **робоча група** кафедри природничих наук і методик їхнього навчання Центральноукраїнського державного університету (ЦДУ) імені Володимира Винниченка із залученням представників роботодавців, органів студентського самоврядування та зовнішніх стейкхолдерів: *Сільченко Юлія Юріївна*, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри природничих наук та методик їхнього навчання Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка; *Маслова Наталія Миколаївна*, кандидат географічних наук, старший викладач, доцент кафедри природничих наук та методик їхнього навчання Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка; *Зарубіна Антоніна Володимирівна*, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри природничих наук та методик їхнього навчання Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка; *Хлань Людмила Миколаївна*, представник роботодавців, завідувач науково-методичної лабораторії природничо-математичних дисциплін Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського; *Лісота Андрій Андрійович*, представник роботодавців, директор Українського державного центру національно-патріотичного виховання, краєзнавства та туризму учнівської молоді; *Знахаренко Олександр Маратович*, представник роботодавців, заступник голови громадської організації «Кіровоградська обласна організація роботодавців туристичних агентств, готелів та санаторно-курортних закладів», директор туристичного агентства «Райдо тур»; *Малєєва Анастасія* - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота», Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка.

Освітньо-професійна програма розроблена на основі методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти (схвалених сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України, протокол №3 від 29.03.2016 р.), проекту Стандарту вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (Географія) та Закону України «Про вищу освіту» №1556-VII від 01.07.2014 р., який надає закладам вищої освіти право самостійно формувати освітні програми. Зміни внесені з врахуванням Листа Міністерства освіти і науки України №1/9-239 від 28.04.2017 р. та рекомендацій і зауважень висловлених експертами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти під час акредитації освітньої програми в 2019 р. При розробці освітньої програми, зокрема при формуванні переліку загальних компетентностей та результатів навчання, використовувався доробок проекту Європейського Союзу «Tuning Educational Structures in Europe (TUNING)» («Гармонізація освітніх структур в Європі»). Також в даній освітній програмі враховані всі вимоги пункту 15 частини першої статті 62 Закону України «Про вищу освіту», в якому зазначено право здобувача вищої освіти на вільний вибір навчальних дисциплін.

Освітньо-професійна програма враховує вимоги Закону України «Про вищу освіту», Національної рамки кваліфікацій і встановлює:

- обсяг і термін навчання здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за відповідною ОПП;
- інтегральні та загальні компетентності;
- фахові компетентності за спеціальністю і спеціалізацією;

- перелік і обсяг навчальних дисциплін для опанування компетентностей освітньої програми;
- вимоги до структури навчальних дисциплін.

Освітньо-професійна програма використовується під час:

- акредитації освітньої програми, інспектуванні освітньої діяльності за спеціальністю та спеціалізацією;
- планування та організації освітнього процесу;
- визначення змісту навчання в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації;
- професійної орієнтації здобувачів фаху.

Освітньо-професійна програма використовується для:

- ознайомлення абітурієнтів при вступі на навчання за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Географія) та красзнавчо-туристична робота»;
- складання навчальних планів та робочих навчальних планів, які визначають перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю;
- формування індивідуальних планів студента;
- формування програм навчальних дисциплін, практик, змісту індивідуальних завдань;
- визначення інформаційної бази для формування засобів діагностики;
- атестації здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за відповідною ОПП.

Користувачі освітньо-професійної програми:

- приймальна комісія ЦДУ ім. В. Винниченка;
- здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти, які навчаються в ЦДУ ім. В.Винниченка;
- викладачі ЦДУ ім. В. Винниченка, які здійснюють підготовку здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за відповідною ОПП;
- екзаменаційна комісія для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за відповідною ОПП.

Освітньо-професійна програма погоджена з вченою радою факультету математики, природничих наук і технологій, схвалена та затверджена вченою радою Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Ця освітньо-професійна програма не може бути повністю або частково відтворена, тиражована та розповсюджена без дозволу Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

I. Профіль освітньої програми

СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ГЕОГРАФІЯ) ТА КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНА РОБОТА

1 - Загальна інформація	
Повна назва вищого навчального закладу та структурного підрозділу	Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
Рівень вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу	другий (магістерський) Кваліфікація: магістр із середньої освіти Вчитель (Географія), викладач закладу фахової передвищої, вищої освіти, організатор краєзнавчо-туристичної роботи
Офіційна назва освітньої програми	Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота
Тип диплому та обсяг освітньої програми	Диплом магістра, одиничний, 90 кредитів ЄКТС
Термін навчання	1 рік 4 місяці (на основі диплома бакалавра)
Наявність акредитації	-
Цикл/рівень	НПК України – 7 рівень, FQ-EHEA – другий цикл, EQF-LLL – 7 рівень
Передумови	Приєм (зарахування) осіб здійснюється: – за умов наявності ступеня бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста) за спорідненою спеціальністю – на основі конкурсного відбору за результатами вступних іспитів, з урахуванням середнього балу документа про вищу освіту бакалавра чи магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста) за неспорідненою спеціальністю відповідно до Умов прийому до закладів вищої освіти та “Правил прийому на навчання до Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка в 2023 році”, затвердженими Вченою радою.
Мова(и) викладання	українська
Термін дії освітньої програми	Діє до наступної освітньої програми та її оновлення
Інтернет-адреса постійного розміщення опису освітньої програми	https://www.cuspu.edu.ua/images/download-files/OP_quality-education/magistr/OP_mag_geogr_ktr.pdf
2 - Мета освітньої програми	
Підготовка конкурентоздатних фахівців з високим рівнем професійної компетентності, інтелектуальної активності, соціальної відповідальності на основі глибокого оволодіння сучасними теоретичними досягненнями та практичними вміннями з географії, економіки, краєзнавчо-туристичної роботи, сучасних освітніх технологій навчання, методології та методики професійної діяльності вчителя географії в старшій (профільній) школі та організатора краєзнавчо-туристичної роботи, здатності розв'язувати складні завдання та практичні проблеми в процесі професійної діяльності.	
3 - Характеристика освітньої програми	

Предметна область (галузь знань, спеціальність, предметна спеціальність)	01 Освіта/Педагогіка 014 Середня освіта (за предметною спеціальністю) 014.07 Середня освіта (Географія) Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота
Орієнтація освітньої програми	Освітньо-професійна
Основний фокус освітньої програми та спеціалізації	Фахова вища освіта в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка із предметної спеціальності «Середня освіта (Географія)». Підготовка фахівців із сучасним науковим світоглядом, здатних здійснювати компетентнісне навчання географії, економіки, організації краєзнавчо-туристичної роботи, дослідницьку та інноваційну діяльність в освітньому процесі.
Особливості програми	Міждисциплінарна та багатопрофільна підготовка фахівців, знання і володіння сучасними геоінформаційними технологіями для вирішення експериментальних і практичних завдань, посилена практична географічна, краєзнавча підготовка, можлива академічна мобільність та стажування у навчальних закладах за кордоном
4 - Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	232 Викладачі закладів фахової передвищої освіти, професійної (професійно-технічної) освіти та вчителі закладів загальної середньої освіти 2320 Вчителі закладів загальної середньої освіти та спеціалізованої освіти 2321 Викладачі закладів професійної (професійно-технічної) освіти 2322 Викладачі закладів фахової передвищої освіти 235 Інші професіонали в галузі освіти та навчання 2351 Професіонали в галузі методів навчання 2351.1 Наукові співробітники (методи навчання) 2351.2 Інші професіонали в галузі методів навчання 2352 Інспектори навчальних закладів 2359 Інші професіонали в галузі освіти та навчання 2359.1 Інші наукові співробітники в галузі навчання 2359.2 Інші професіонали в галузі навчання 2442 Професіонали в галузі географії 2442.1 Наукові співробітники (географія) 3414 Екскурсивод, організатор подорожей (екскурсій) 1229.6 Керівник гуртка
Подальше навчання	Продовження навчання за програмою третього циклу FQ-EHEA, 8 рівня EQF-LLL та 8 рівня НРК України. Продовження навчання на третьому (освітньо-науковому) кваліфікаційному рівні НРК, доступ до спеціалізованих досліджень у географічній та освітянській галузях. Набуття часткових кваліфікацій за іншими спеціальностями в системі післядипломної освіти, подальше підвищення кваліфікації за фахом
5 - Викладання та оцінювання	

Викладання та навчання	<p>Студентоцентроване, особистісно-орієнтоване, проблемно-орієнтоване навчання, ініціативне самонавчання. Проблемні, інтерактивні, проектні, інформаційно-комп'ютерні, розвиваючі технології навчання. Активні (проблемні, інтерактивні, проектні, інформаційно-комп'ютерні, саморозвиваючі) та пасивні (пояснювально-ілюстративні) технології та методи. Освітні ресурси та навчально-методичне забезпечення самостійної роботи з певних дисциплін викладено в університетському віртуальному навчальному середовищі (Вікі-ЦДУ, Хмарка-ЦДУ, Moodle-ЦДУ).</p>
Оцінювання	<p>Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 100-бальною (рейтинговою) шкалою <i>ECTS</i> (ECTS), національною 4-х бальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і <i>вербальною</i> («зараховано», «незараховано») системами, що передбачає оцінювання студентів за всі види аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованої на досягнення результатів навчання, передбачених освітньою програмою.</p> <p>Види контролю: <i>поточний, тематичний, підсумковий, самоконтроль</i>.</p> <p>Форми контролю: усне та письмове опитування; контрольні роботи; тестові завдання в тому числі комп'ютерне тестування; лабораторні звіти; презентації; захист курсових робіт (проектів); захист звітів з практик; іспити, заліки, в т.ч. диференційовані, які проводяться в усній, письмовій формах або їх поєднання; атестація випускників.</p> <p>Атестація здобувачів вищої освіти здійснюється у формі комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальності та спеціалізації, або публічного захисту кваліфікаційної роботи</p>
6 - Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	<p>Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої (у т.ч. профільної) освіти (за предметною спеціальністю «Географія»), що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, географічної науки та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних освітніх та географічних знань та професійної практики за умови комплексності та невизначеності умов організації освітньо-виховного процесу в основній (профільній) середній школі.</p>
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК1 Здатність набувати спеціалізовані концептуальні знання у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи.</p>

	<p>ЗК2 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК3 Здатність до провадження дослідницької та/або інноваційної діяльності.</p> <p>ЗК4 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, набувати спеціалізовані концептуальні знання у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, усвідомлення можливості навчання впродовж життя.</p> <p>ЗК5 Здатність використання інформаційних і комунікаційних технологій в процесі навчання або дослідження, здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК6 Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях, виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї (креативність), приймати обґрунтовані рішення, адаптуватися та діяти в новій ситуації.</p> <p>ЗК7 Здатність працювати в міжнародному контексті та в глобальному інформаційному середовищі за професією.</p> <p>ЗК8 Розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей і відносно природи.</p> <p>ЗК9 Визнання морально-етичних аспектів досліджень і необхідності інтелектуальної доброчесності, а також професійних кодексів поведінки.</p>
<p>Фахові компетентності спеціальності (ФК)</p>	<p>ФК1 Здатність застосувати раціональні прийоми пошуку, відбору і використання інформації, вільно орієнтуватися у спеціальній науковій літературі, вміння знаходити інформацію завдяки Internet- мережі, працювати з науково-методичною літературою та періодичними виданнями з метою використання в процесі новітніх досягнень географічної та педагогічної науки.</p> <p>ФК2 Здатність використовувати сучасні освітні та інформаційно- комунікативні технології у викладанні географії в старшій школі. Володіння сучасними геоінформаційними технологіями. Здатність володіти навичками професійної роботи з комп'ютером, використовувати географічні інформаційні технології для вирішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності.</p> <p>ФК3 Володіння основами дослідницької діяльності, уміння застосовувати загальнонаукові та спеціальні методи досліджень, дослідницькі навички.</p> <p>ФК4 Здатність пояснювати особливості розвитку географічної науки на різних часових та змістовних рівнях; розкривати особливості розвитку географії на різних етапах; встановлювати закономірності розвитку географічної науки, користуватися понятійно-термінологічним апаратом географічної науки; визначати об'єкт та предмет конкретного географічного дослідження; застосовувати основні принципи та методи географічних досліджень; застосовувати різні підходи у дослідженнях відповідно до основних концепцій та парадигм в географії; розкривати прояви географічних законів і закономірностей в оточуючому середовищі.</p> <p>ФК5 Здатність пояснювати устрій сучасної світосистеми, суперечливі та проблемні питання політичної карти світу; давати оцінку об'єктивним та суб'єктивним передумовам</p>

виникнення міждержавних конфліктів, територіальних спорів, проявів сепаратизму у регіонах та країнах світу; критично аналізувати політичні системи держав сучасного світу; аналізувати політико-географічне положення та адміністративно-територіальний поділ країн світу тощо.

ФК6 Здатність аналізувати особливості сучасного соціально-економічного розвитку країн і регіонів світу залежно від впливу факторів природно-кліматичного, історичного та соціально-економічного характеру, порівнювати особливості галузевої і територіальної структури промисловості (сільського господарства) різних країн за допомогою картографічних, літературних та інших джерел.

ФК7 Здатність застосовувати знання пояснювати зміст і структуру рекреаційних ресурсів; основні концепції, закони і загальні проблеми їх використання; види рекреаційних ресурсів, територіальне поширення та різноманітність; їх сучасний стан, відтворення й охорона.

ФК8 Здатність аналізувати етногеографічну та конфесійну ситуацію в регіоні чи країні; аналізувати етнічні процеси та виявляти причини етнічних та етноконфесійних конфліктів та сепаратизму у різних країнах світу.

ФК 9 Здатність аналізувати роль геоурбаністики у розвитку складних соціальних процесів у суспільстві, теоретико-методичні основи пізнання урбанізаційних процесів; основні проблеми розвитку міст в Україні та світі; основні методологічні та методичні підходи до вивчення урбанізаційних процесів; територіальні відмінності процесів урбанізації у світі та в Україні.

ФК10 Здатність застосовувати знання про ландшафтне різноманіття, ландшафтні регіони, будову і функціонування ландшафтів, закономірності їх формування та динаміки, а також про прикладні аспекти застосування знань про ландшафти в географії та науково-практичній діяльності людини в цілому.

ФК 11 Здатність формувати знання про меліорацію як необхідний захід поліпшення несприятливих природних умов в цілому і продуктивності ґрантів, зокрема, меліоративне районування, методи і способи проведення меліоративних заходів у різних природнокліматичних зонах, їх вплив на сучасні процеси ґрунтотворення, а також позитивні і негативні прояви; визначити меліоративний стан ґрунтового покриву, прогнозувати позитивні та негативні зміни пов'язані з меліорацією, проводити режимні спостереження за зміною властивостей ґрунтів, запобігати розвиток деградаційних процесів.

ФК12 Здатність здійснювати збір, групування та аналіз емпіричних матеріалів дослідження за допомогою відповідних методів географічних досліджень; модифікувати вже існуючі та розробляти нові наукові методи, виходячи з конкретних задач дослідження; планування, організації та проведення географічних досліджень і підготовки звітності. Володіння методами спостереження, опису, ідентифікації, систематизації, класифікації, районування географічних об'єктів. вміння роботи зі статистичними базами даних, збору, узагальнення та

	<p>обробки статистичної інформації та її графічної візуалізації.</p> <p>ФК13 Здатність аналізувати показники функціонування конкурентного ринку, сукупні затрати, попит, пропозицію, ціновий рівень; поєднувати принципи попиту, споживчого вибору, витрат та пропозиції; моделювати різні типи й види навчальних занять з економіки.</p> <p>ФК14 Здатність використовувати професійно профільовані знання і практичні навички організації краєзнавчо-туристичної діяльності відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці, основ гігієнічного та медичного забезпечення.</p> <p>ФК15 Здатність застосовувати набуті географічні, економічні і психолого-педагогічні компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій для формування в учнів загальних і предметних компетентностей з географії та економіки.</p> <p>ФК16 Здатність вивчати психологічні особливості засвоєння учнями навчальної інформації з метою діагностики, прогнозу ефективності та корекції освітньо-виховного процесу у профільній середній школі.</p> <p>ФК17 Здатність здійснювати педагогічну діяльність та викладати дисципліни професійної підготовки у загальноосвітніх, професійних та вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації.</p> <p>ФК18 Здатність до комунікації, уміння організувати комунікацію учнів та вчителів, створювати рівноправне, справедливе освітнє середовище, що сприяє навчанню всіх учнів.</p>
--	---

7 - Програмні результати навчання

<p>Програмні результати навчання за спеціальністю</p>	<p>Знання і розуміння:</p> <p>ПРН 1. Студент демонструє спроможність систематично отримувати нові знання шляхом ознайомлення з науковою та науково-популярною географічною літературою, а також застосовувати їх для вирішення наукових географічних та педагогічних задач.</p> <p>ПРН 2. Студент демонструє спроможність застосувати раціональні прийоми пошуку, відбору і використання інформації, вільно орієнтується у спеціальній науковій літературі, вміє знаходити інформацію завдяки Internet-мережі, працювати з науково-методичною літературою та періодичними виданнями з метою використання в процесі новітніх досягнень географічної та педагогічної науки.</p> <p>ПРН 3. Студент демонструє спроможність використовувати базові знання з філософії, психології, педагогіки для розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильність до етичних цінностей, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності. Студент вміє застосовувати закони діалектики, принципи і категоріальний апарат філософії до аналізу природних, соціальних та духовно-культурних процесів і явищ, а також в професійній діяльності.</p> <p>ПРН 4. Студент демонструє спроможність використовувати сучасні освітні та інформаційно-комунікативні технології у викладанні географії в середній та вищій школі. Володіє сучасними геоінформаційними технологіями; навичками</p>
--	---

	<p>професійної роботи з комп'ютером; вмiє використовувати географiчні iнформацiйні технологiї для вирiшення експериментальних i практичних завдань у галузi професiйної дiяльностi.</p>
	<p>ПРН 5. Студент демонструє спроможність використовувати знання теоретичних та прикладних основ географічних наук в процесі навчання географії.</p> <p>ПРН 6. Студент демонструє спроможність пояснювати особливості розвитку географічної науки на різних часових та змістовних рівнях; розкривати особливості розвитку географії на різних етапах; встановлювати закономірності розвитку географічної науки, користуватися понятійно-термінологічним апаратом географічної науки; вмiє визначити об'єкт та предмет конкретного географічного дослідження; застосовувати основні принципи та методи географічних досліджень; застосовувати різні підходи у дослідженнях відповідно до основних концепцій та парадигм в географії; розкривати прояви географічних законів i закономірностей в оточуючому середовищі.</p> <p>ПРН 7. Студент демонструє спроможність пояснювати устрій сучасної світосистеми, суперечливі та проблемні питання політичної карти світу; давати оцінку об'єктивним та суб'єктивним передумовам виникнення міждержавних конфліктів, територіальних спорів, проявів сепаратизму у регіонах та країнах світу; вмiє критично аналізувати політичні системи держав сучасного світу; аналізувати політико-географічне положення та адміністративно-територіальний поділ країн світу тощо.</p> <p>ПРН 8. Студент демонструє спроможність аналізувати особливості сучасного соціально-економічного розвитку країн i регіонів світу залежно від впливу факторів природно-кліматичного, історичного та соціально-економічного характеру, вмiє порівнювати особливості галузевої i територіальної структури промисловості (сільського господарства) різних країн за допомогою картографічних, літературних та інших джерел.</p> <p>ПРН 9. Студент спроможний застосовувати знання пояснювати структуру рекреаційних ресурсів; види рекреаційних ресурсів, їх сучасний стан, територіальне поширення, використання у різних регіонах світу, шляхи їх збереження, відтворення й охорони.</p> <p>ПРН 10. Студент демонструє спроможність аналізувати етногеографічну ситуацію в регіоні чи країні; вмiє аналізувати та виявляти причини етнічних конфліктів та сепаратизму у різних регіонах світу та в Україні.</p> <p>ПРН 11. Студент демонструє спроможність застосовувати знання про ландшафтне різноманіття, ландшафтні регіони, будову i функціонування ландшафтів, закономірності їх формування та динаміки, а також про прикладні аспекти застосування знань про ландшафти в географії та науково-практичній діяльності людини в цілому.</p> <p>ПРН 12. Студент демонструє спроможність аналізувати роль геоурбаністики у розвитку складних соціальних процесів у суспільстві, теоретико-методичні основи пізнання</p>

урбанізаційних процесів; основні методологічні та методичні підходи до їх вивчення; територіальні відмінності в розвитку урбанізаційних явищ та процесів у світі та в Україні.

ПРН 13. Студент демонструє спроможність здійснювати збір, групування та аналіз емпіричних матеріалів дослідження за допомогою відповідних методів географічних досліджень; вміє модифікувати вже існуючі та розробляти нові наукові методи, виходячи з конкретних задач дослідження; планування, організації та проведення географічних досліджень і підготовки звітності. Володіє методами спостереження, опису, ідентифікації, систематизації, класифікації, районування географічних об'єктів. Студент демонструє спроможність до роботи зі статистичними базами даних, збору, узагальнення та обробки статистичної інформації та її графічної візуалізації

ПРН 14. Студент спроможний застосовувати знання та пояснювати зміст і структуру туристичних ресурсів світу; основні концепції, закони і загальні проблеми їх використання; види та територіальні особливості туристичних ресурсів, їх сучасний стан, шляхи оптимізації.

ПРН 15. Студент спроможний застосовувати знання з гідроекології, розуміння меліорації як необхідного заходу поліпшення несприятливих природних умов в цілому і продуктивності ґрунтів, зокрема, знання про меліоративне районування, методи і способи проведення меліоративних заходів у різних природно-кліматичних зонах, їх вплив на сучасні процеси ґрунтоутворення, а також позитивні і негативні прояви; вміє визначати меліоративний стан ґрунтового покриву, прогнозувати позитивні та негативні зміни пов'язані з меліорацією, проводити режимні спостереження за зміною властивостей ґрунтів, запобігати розвитку деградаційних процесів.

ПРН 16. Студент демонструє спроможність систематично отримувати нові знання шляхом ознайомлення з науковою та науково-популярною краєзнавчо-туристичного змісту, а також застосовувати їх для вирішення практичних задач при організації і проведенні краєзнавчо-туристичної роботи, зокрема туристсько-краєзнавчі дослідження своєї місцевості у старшій школі, збирати, упорядковувати і використовувати краєзнавчі матеріали, працювати з різними джерелами краєзнавчої інформації

ПРН 17. Студент спроможний аналізувати показники функціонування конкурентного ринку, сукупні затрати, попит, пропозицію, ціновий рівень; поєднувати принципи попиту, споживчого вибору, витрат та пропозиції; вміє моделювати різні типи й види навчальних занять з економіки (лабораторні та практичні роботи, лекції, семінари, дидактичні ігри тощо), самостійну роботу; добирати оптимальні засоби та методи навчання.

ПРН 18. Студент демонструє спроможність використовувати знання, уміння й навички з метою складання планів-конспектів уроків географії з використанням традиційних та інноваційних технологій навчання, різноманітних методів, прийомів і засобів навчання.

ПРН 19. Студент демонструє спроможність управляти

	<p>колективом учнівської молоді, скеровувати учнівську молодь на отримання позитивних наслідків в результаті навчального та виховного процесів, прогнозувати отримання позитивних наслідків від здійснення навчального та виховного процесів. Студент демонструє спроможність організувати процес навчання географії відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці.</p>
<p>8 - Ресурсне забезпечення реалізації програми</p>	
<p>Кадрове забезпечення</p>	<p><i>Проектна група:</i> 3 кандидати наук, 3 представники роботодавців, 1 представник студентського самоврядування. <i>Розробники:</i> 3 штатних співробітників Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, завідувач науково-методичної лабораторії природничо-математичних дисциплін Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського; директор Українського державного центру національно-патріотичного виховання, краєзнавства та туризму учнівської молоді; заступник голови громадської організації «Кіровоградська обласна організація роботодавців туристичних агентств, готелів та санаторно-курортних закладів», директор туристичного агентства; здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота», представник органів студентського самоврядування, студентка академічної групи ГК22М факультету математики, природничих наук та технологій Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка. <i>Гарант освітньої програми:</i> Сільченко Юлія Юріївна, кандидат географічних наук, доцент кафедри природничих наук та методик їхнього навчання Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка. До реалізації програми залучаються науково-педагогічні працівники з науковими ступенями та/або вченими званнями, а також висококваліфіковані фахівці. З метою підвищення фахового рівня всі науково-педагогічні працівники один раз на п'ять років проходять стажування, в т.ч. закордонні.</p>
<p>Матеріально-технічне забезпечення</p>	<p>Навчальні корпуси; гуртожитки; тематичні кабінети; спеціалізовані лабораторії; комп'ютерні класи; пункти харчування; точки бездротового доступу до мережі Інтернет; мультимедійне обладнання; спортивний зал, спортивні майданчики. обладнання та устаткування, необхідне для лабораторних і польових досліджень географічних об'єктів і систем; технічні засоби навчання, друковані та Інтернет-джерела інформації для формування предметних компетентностей з географії в процесі навчання здобувача і необхідних в освітньому процесі з географії в школі; використання баз для проведення навчальних і виробничої практик в інших освітніх установах (за договорами про співпрацю)</p>

Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	<p>офіційний сайт ЦДУ: http://www.cuspu.edu.ua/ua/; офіційний сайт фізико-математичного факультету https://phm.cuspu.edu.ua/;</p> <p>точки бездротового доступу до мережі Інтернет; необмежений доступ до мережі Інтернет; наукова бібліотека, читальні зали; віртуальне навчальне середовище Moodle: http://moodle.cuspu.edu.ua/; віртуальне навчальне середовище Вікі-ЦДУ: http://wiki.cuspu.edu.ua/; віртуальне навчальне середовище Хмарка-ЦДУ: http://www.cuspu.edu.ua/; пакет MS Office; навчальні і робочі навчальні плани; графіки навчального процесу; навчальні та робочі програми дисциплін; навчально-методичні комплекси дисциплін; дидактичні матеріали для самостійної та індивідуальної роботи студентів з дисциплін; програми навчальних і виробничих практик; методичні вказівки щодо виконання курсових робіт; критерії оцінювання рівня підготовки; пакети комплексних контрольних робіт.</p>
9 - Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	<p>Можлива, за бажанням студента</p>
Міжнародна кредитна мобільність	<p>На основі двосторонніх договорів між ЦДУ ім. Володимира Винниченка та зарубіжними навчальними закладами</p>
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	<p>не передбачено</p>

II. Перелік компонент освітньо-професійної програми та їх логічна послідовність

2.1 Перелік компонент ОП

Код н/д	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові роботи, практики, кваліфікаційна робота)	Обсяг, кредитів	Форми підсумк. контролю	Семестр
ЦИКЛ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ				
1.1. Дисципліни професійної підготовки				
ОК ПП-1	Філософія наукового пізнання (англійською мовою)	3	залік	1
ОК ПП-2	Політична географія (англійською мовою)	4	екзамен	2
ОК ПП-3	Сучасні освітні технології у викладанні географії	4	екзамен	1
ОК ПП-4	Історія та методологія географічної науки	3	залік	1
ОК ПП-5	Проблеми соціально-економічного розвитку регіонів світу	4,5	екзамен	1
ОК ПП-6	Ландшафтні регіони України	3	екзамен	3
ОК ПП-7	Методика роз'язання географічних задач	3	залік	1
ОК ПП-8	Туризмознавство	4	екзамен	1
ОК ПП-9	Педагогіка та методика викладання географічних дисциплін у ЗВО	3	екзамен	2
ОК ПП-10	Організація КТР в закладах освіти	3	екзамен	2
Всього:		34,5		
1.2. Практична підготовка				
ОК ПРП-1	Навчальна практика-тренінг "Засоби дистанційної освіти"	1,5	залік	2
ОК ПРП-2	Виробнича практика в закладах загальної середньої та фахової передвищої освіти	10,5	диф.залік	2
ОК ПРП-3	Виробнича практика в закладах вищої освіти	7,5	диф.залік	3
ОК ПРП-4	Практикум з туристичного краєзнавства	3	залік	1
ОК ПРП-5	Практикум з дистанційного зондування Землі	3	залік	2
Всього:		25,5		
1.3. Кваліфікаційна робота*				
ОК ДП-1	Написання дипломної (кваліфікаційної) роботи	4,5		2,3
Всього:		4,5		
2. Вибіркові освітні компоненти**				
ВПП-1	дисципліна з каталогу	4,5	залік	2
ВПП-2	дисципліна з каталогу	4,5	залік	2
ВПП-3	дисципліна з каталогу	4,5	залік	3
ВПП-4	дисципліна з каталогу	4,5	залік	3
ВПП-5	дисципліна з каталогу	4,5	залік	3
Всього:		22,5		
АТЕСТАЦІЯ				
А-1	Кваліфікаційний екзамен/Захист дипломної (кваліфікаційної) роботи	1,5		3
А-2	Кваліфікаційний екзамен	1,5		3
Всього		3		
РАЗОМ теоретичної і практичної підготовки		90		

Студенти обирають дисципліни (блок дисциплін) з переліку, затвердженому вченою радою університету: не менше 10 % обсягу - із каталогу циклу загальної підготовки, спрямовані на розвиток загальних компетентностей та soft skills; не менше 50% - із каталогу циклу професійної підготовки, спрямовані на розвиток спеціальних (фахових) компетентностей (протокол №2 засідання вченої ради університету від 07.12.2022)

Структурно-логічна схема ОПП «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота»

Логічна послідовність компонент ОПП за семестрами

Шифр	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові роботи, практики)
1 семестр	
ОК ПП-1	Філософія наукового пізнання (англійською мовою)
ОК ПП-3	Сучасні освітні технології у викладанні географії
ОК ПП-4	Історія та методологія географічної науки
ОК ПП-5	Проблеми соціально-економічного розвитку регіонів світу
ОК ПП-7	Методика роз'язання географічних задач
ОК ПП-8	Туризмознавство
ОК ПРП-4	Практикум з туристичного краєзнавства
2 семестр	
ОК ПП-2	Політична географія (англійською мовою)
ОК ПП-9	Педагогіка та методика викладання географічних дисциплін у ЗВО
ОК ПП-10	Організація КТР в закладах освіти
ОК ПРП-1	Навчальна практика-тренінг "Засоби дистанційної освіти"
ОК ПРП-2	Виробнича практика в закладах загальної середньої та фахової передвищої освіти
ОК ПРП-5	Практикум з дистанційного зондування Землі
ОК ДП-1	Написання дипломної (кваліфікаційної) роботи
ВПП-1	дисципліна з каталогу
ВПП-2	дисципліна з каталогу
3 семестр	
ОК ПП-6	Ландшафтні регіони України
ОК ПРП-3	Виробнича практика в закладах вищої освіти
ОК ДП-1	Написання дипломної (кваліфікаційної) роботи
ВПП-3	дисципліна з каталогу
ВПП-4	дисципліна з каталогу
ВПП-5	дисципліна з каталогу
А-1	Кваліфікаційний екзамен/Захист дипломної (кваліфікаційної) роботи
А-2	Кваліфікаційний екзамен

Взаємозв'язки компонент ОП «Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота»

III. Форма атестації здобувачів вищої освіти

Атестація випускників освітньої програми Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота проводиться у формі державного кваліфікаційного екзамену та захисту кваліфікаційної роботи. Завершується атестація видачею документу встановленого зразка про присудження йому ступеня магістр із присвоєнням кваліфікації: ***Магістр із середньої освіти. Вчитель (Географія), викладач закладу фахової передвищої, вищої освіти, організатор краєзнавчо-туристичної роботи.***

Магістерська робота є завершеним науковим дослідженням, вона повинна мати внутрішню єдність та свідчити про готовність здобувача до виконання професійних обов'язків з використанням набутих інтегрованих знань, умінь і практичних навичок. Магістерська робота передбачає проведення аналізу та прикладне дослідження проблем у галузі середньої освіти та географічної науки. Обсяг та структура роботи встановлюється закладом вищої освіти. Робота перевіряється на наявність академічного плагіату згідно з процедурою (Положення «Про академічну доброчесність» від 30.09.2019р.), визначеною системою забезпечення вищим навчальним закладом якості освітньої діяльності та якості вищої освіти.

Атестація здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти здійснюється відкрито і публічно та згідно «Положення про державну атестацію студентів у Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка», що оприлюднено на сайті університету за адресою: https://www.cuspu.edu.ua/images/normativni_doc/Poloj_atestac_zdobuvachiv_04.2018.pdf.

4. Матриця відповідності програмних компетентностей (ЗК; ФК) обов'язковим компонентам (ОК) освітньої програми

	ОК 1	ОК 2	ОК 3	ОК 4	ОК 5	ОК 6	ОК 7	ОК 8	ОК 9	ОК 10	ОК 11	ОК ПРП-1	ОК ПРП-2	ОК ПРП-3	ОК ПРП-4	ОК ПРП-5
ЗК1			+							+		+	+	+	+	
ЗК2											+	+				+
ЗК3						+					+	+				+
ЗК4	+	+			+					+		+	+	+	+	+
ЗК5				+							+	+				
ЗК6										+						
ЗК7		+			+				+							
ЗК8	+				+											
ЗК9	+									+						
ФК1							+	+		+	+					
ФК2			+							+	+	+				+
ФК3				+		+				+		+			+	+
ФК4				+	+	+	+	+								
ФК5		+				+										
ФК6						+										
ФК7									+						+	
ФК8		+				+										
ФК9								+								
ФК10							+									
ФК11				+	+											
ФК12																+
ФК13											+					
ФК14															+	
ФК 15													+	+		

ФК 16														+	+		
ФК17										+				+	+		
ФК18										+				+	+		

5. Матриця забезпечення програмних результатів навчання (ПРН; ПРНС) обов'язковими компонентами (ОК) освітньої програми

	ОК 1	ОК 2	ОК 3	ОК 4	ОК 5	ОК 6	ОК 7	ОК 8	ОК 9	ОК 10	ОК 11	ОКПРП-1	ОКПРП-2	ОК ПРП-3	ОКПРП-4	ОК ПРП-5
ПРН1			+							+			+	+		
ПРН2			+	+								+				
ПРН3	+		+							+			+	+		
ПРН4			+							+		+				+
ПРН5			+													+
ПРН6		+		+		+	+	+								
ПРН7		+				+										
ПРН8		+				+		+								
ПРН9									+							
ПРН10		+														
ПРН11							+									+
ПРН12		+						+								
ПРН13		+		+				+								
ПРН14									+							
ПРН15																
ПРН16									+						+	
ПРН17											+					
ПРН18													+	+		
ПРН19									+				+	+		

6. Вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти

Внутрішнє забезпечення якості вищої освіти здійснюється відповідно до «Про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка», що оприлюднене на сайті університету за адресою:

<https://cutt.ly/t4qjmkn>

Система внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності у Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка складається з таких процедур і заходів:

- удосконалення планування освітньої діяльності: затвердження, моніторинг і періодичний перегляд освітніх програм;
    - підвищення якості контингенту здобувачів вищої освіти;
    - посилення кадрового потенціалу університету та кваліфікації науково- педагогічних працівників;
    - забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу та підтримки здобувачів вищої освіти;
    - розвиток інформаційних систем з метою підвищення ефективності управління освітнім процесом;
  - забезпечення публічності інформації про діяльність університету та встановлення зворотних зв'язків між учасниками освітнього процесу;
  - участь в заходах, спрямованих на розширення присутності університету в національних і міжнародних програмах підготовки фахівців з вищою освітою, рейтингових досліджень ВНЗ
- Положенням визначається зміст, технології, методи і засоби роботи всіх посадових осіб, науково-педагогічних, педагогічних працівників і студентів щодо подальшого підвищення якості освітнього процесу та професійної компетентності випускників університету. Воно дозволяє розробити політику, цілі, гарантії якості, шляхи досягнення цих цілей і є основою постійного покращення якості освітніх послуг.

7. Перелік нормативних документів, на яких базується освітньо-професійна програма

Офіційні документи:

1. Закон «Про вищу освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Закон «Про освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Концепція розвитку педагогічної освіти, затверджена Наказом МОНУ № 776 від 16 липня 2018 р.
4. Лист МОНУ від 05.06.2018 № 1/9-377 «Щодо надання роз'яснень стосовно освітніх програм».
5. Лист МОНУ від 28.04.2017 № 1/9-239 «Зразок освітньо-професійної програми для першого та другого рівнів вищої освіти».
6. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. Наказ МОНУ від 01.06.2016 № 600 (у редакції наказу МОНУ від 30.04.2020 № 584).
7. Національна рамка кваліфікацій. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>
8. Національний класифікатор України: «Класифікатор професій» ДК 003:2010. Київ: Видавництво «Соцінформ», 2010.
9. Перелік галузей знань і спеціальностей. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>

10. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text>

11. Професійний стандарт за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)".
file:///C:/Users/Profy/Downloads/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7_2736.pdf

Корисні посилання:

1. ESG. http://ihed.org.ua/images/pdf/standards-andguidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf
2. ISCED (МСКО) 2011. <http://www.uis.unesco.org/education/documents/isced-2011-en.pdf>
3. ISCED-F (МСКО-Г) 2013. <http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/isced-fields-of-education-training-2013.pdf>
4. TUNING (для ознайомлення зі спеціальними (фаховими) компетентностями та прикладами стандартів. <http://www.unideusto.org/tuningeu/>
5. Національний освітній глосарій: вища освіта.
http://ihed.org.ua/images/doc/04_2016_glossariy_Visha_osvita_2014_tempusoffice.pdf
6. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти –
<file:///D:/Users/Dell/Downloads/BolonskyiProcessNewParadigmHE.pdf>
7. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд. http://ihed.org.ua/images/biblioteka/Rozvitok_sisitemi_zabesp_yakosti_VO_UA_2015.pdf
8. Розроблення освітніх програм: методичні рекомендації.
http://ihed.org.ua/images/biblioteka/rozroblennya_osv_program_2014_tempus-office.pdf

Додаткові джерела:

1. Європейська кредитна трансферно-накопичувана система 2015 р. Довідник користувача (переклад українською мовою). <http://erasmusplus.org.ua/erasmus/ka3-pidtrymka-reform/natsionalna-komandaekspertiv-here/materiali-here.html>
2. The UK Quality Code for Higher Education, Subject Benchmark Statements.
<https://www.qaa.ac.uk/assuring-standards-and-quality/the-quality-code/subjectbenchmark-statements>
3. EQF-LLL – European Qualifications Frameworkfor Lifelong Learning.
https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-efq/files/brochexp_en.pdf
4. QF-EHEA – Qualification Framework of the European Higher Education Area.
<https://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=67>